

ישעיהו פרק ה

משל הכרם

חלוקת הפרק:

פסוקים א'-ז' משל הכרם.

פסוקים ח'-כג' שש קריאות אזהרה על חטאי העם.

פסוקים כד'-ל' תיאור הפורענות העתידה לבוא.

משל הכרם

א אֲשִׁירָה נָא לִידִידִי, שִׁירַת דּוֹדֵי לְכַרְמוֹ: כָּרֶם הָיָה לִידִידִי, בְּקָרֶן בֶּן-שָׁמֹן. ב
וַיַּעֲזֹקְהוּ וַיִּסְקְלֵהוּ, וַיִּטְעֵהוּ שָׂרֵק, וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ, וְגַם-יָקַב חֵצֵב בּוֹ; וַיִּקּוּ לַעֲשׂוֹת
עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים. ג וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ יְהוּדָה--שֹׁפֵטוֹ-נָא, בִּינִי וּבֵין
כַּרְמִי. ד מָה-לַעֲשׂוֹת עוֹד לְכַרְמִי, וְלֹא עָשִׂיתִי בּוֹ: מִדּוֹעַ קוֹיִתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ
בָּאֲשִׁים. ה וַעֲתָה אוֹדִיעָה-נָא אֶתְכֶם, אֵת אֲשֶׁר-אֲנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי: הִסֵּר מְשׁוֹכְתּוֹ
וְהָיָה לְבָעַר, פָּרֵץ גָּדְרוֹ וְהָיָה לְמַרְמָס. ו וְאֲשִׁיתֵהוּ בְתֵה, לֹא יִזְמַר וְלֹא יַעֲדֵר, וְעֵלָה
שָׁמִיר, וְשִׁית; וְעַל הָעֵבִים אֲצִינָה, מִהַמְטִיר עָלָיו מָטֵר. ז כִּי כָרֶם יִהְיֶה צְבָאוֹת, בֵּית
יִשְׂרָאֵל, וְאִישׁ יְהוּדָה, נֹטֵעַ שְׁעִשׂוּעֵיו; וַיִּקּוּ לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׁפָּח, לְצַדִּיקָה וְהִנֵּה
צָעָקָה.

המשל:

הקדמה: משל הכרם הינו "משל שיפוטי", (משל על דרך המשפט)

ג וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ יְהוּדָה--שֹׁפֵטוֹ-נָא, בִּינִי וּבֵין כַּרְמִי.

המאזין שומע מקרה שלכאורה אינו קשור אליו והוא מתבקש לשפוט את הדמויות שבסיפור, והוא לא שם לב שבדרך זו הוא שופט את עצמו, שיש דמיון בין העבירה המסופרת במשל לבין התנהגותו. הפניה לעם להכריע במשפט היא בקשה רטורית, הנביא לא באמת מבקש מהעם לשפוט, ולכן לא נכתב, אם ומה הייתה תגובת העם.

הנמשל	המשל
ה'	בעל הכרם
ישראל	הכרם

המקרה : לאדם הייתה כרם במקום שנקרא קרן בן-שמן,

בעל הכרם טפל במסירות גדולה בכרם, הכשיר את האדמה ונטע נטעיות משובחות (ויַעֲזָקְהוּ וַיִּסְקְלְהוּ, וַיִּטְעֵהוּ שָׂרֵק, וַיִּבֶן מַגְדָּל בְּתוֹכּוֹ),

במטרה שתגדל הכרם ענבים משובחים שיוכל להכין מהם יין (וְגַם-יָקֵב חָצֵב בּוֹ)

ובמקום שיצאו ענבים טובות יצאו ענבים גרועות (וַיִּקּוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים)

(ענבים בואשים = ענבים בשלב הבוסר שלא ניתן ליצר מהם יין)

תגובת בעל הכרם :

בעל הכרם החליט להעניש את הכרם, הוא הפסיק לטפל בה, (" לא יִזְמַר וְלֹא יַעֲדֶר, וְעָלָה שְׁמִיר, וְשָׁתִיתִי")

הסיר את הגדרות שהגנו על הכרם, פ ('וַרְץ גְּדָרוֹ וְהָיָה לְמַרְמָס.')

דאג שתישאר שוממה, ("וַאֲשִׁיתֶהוּ בְּתֵהוּ")

וציווה על העננים שלא יורידו עליה גשם, ; ("וַיַּעַל הָעֲבָיִם אֲצֻנָּה, מִהַמְטִיר עָלָיו מָטָר")

בשביל שלא יגדלו בה ענבים

הנמשל:

הקב"ה (בעל הכרם) דאג לבני ישראל (כרם), מתוך תקווה שיצא מעם ישראל עם מובחר (ענבים טובים), בפועל הם חטאו וגדלו ענבים באושים (עם ישראל חטא).

ז כִּי כָרַם יְהוָה צְבָאוֹת, בַּיַּת יִשְׂרָאֵל, וְאִישׁ יְהוּדָה, נָטַע שְׁעִשׂוּעִיו ; וַיִּקּוּ לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׁפָּח, לְצַדִּיקָה וְהִנֵּה צָעֲקָה

העונש : ה' יעזוב את ישראל (כמו שבעל הכרם נטש את אותה), יפסיק להגן עליהם (כמו שבעל הכרם הסיר את הגדר) וייתן לאויבים של ישראל לתקוף אותם.

הנמשל לפעולות שעשה בעל הכרם

הנמשל	הפעולות שעשה בעל הכרם
הכנסת עם ישראל לארץ משובחת (א"י)	קרן בן שמן (מקום טוב לגידול כרם)
ה' הקיף את עם ישראל בענני כבוד שהלכו במדבר (שמירה)	ויַעֲזָקְהוּ (בניית גדר)
ה' גרש את שבעת העמים מארץ ישראל	ויִסְקְלְהוּ (ניקוי השטח מאבנים)
עם ישראל שהוא נטע נבחר	ויִטְעֵהוּ שָׂרֵק (נטיעות טובות)
בניית בית המקדש	ויבן מגדל בתוכו (מגדל לשמירה על הכרם)
בניית המזבח לכפרת החטאים של עם ישראל	וְגַם יָקֵב חָצֵב בּוֹ (בתקווה שיזכה שהכרם יתן פרי)

הערה : האכזבה של ה' מעם ישראל בה לידי ביטוי בפסוק ז' .

”...וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׁפַּח, לְצַדִּיקָה וְהִנֵּה צַעֲקָה”

ה' מצפה מעם ישראל לעשות **משפט** , ואם עושים **משפח**. (משפח=סיפוח , ישראל סיפחו (אוסייפו) חטאים)

ה' מצפה מישראל לעשות **צדקה** והם גורמים **לצעקה** של היתומים והאלמנות.

המשל	נמשל
וַיִּקְוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים	”...וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׁפַּח, לְצַדִּיקָה וְהִנֵּה צַעֲקָה”

הערה :

בפסוק ד' בפרק ה' מופיע המשל " מדוע קויתי לעשות ענבים ויעש באשים" פסוק ב' בפרק א' מופיע הנמשל : " בניס גדלתי (ענבים) והם פשעו בי (באשים)"

הערה :

השימוש פעמיים במילה " והנה " מבטא את ההפתעה בבחירתם הרעה של עם ישראל וממחיש את גודל האכזבה.

שש קריאות אזהרה על חטאי העם

בתחילת כל אזהרה מופיעה המילה "הוי", להבעת זעזוע מעוונות העם וצער על המצב.

הנביא מפנה את האזהרות למנהגי העם ולבני המעמד הגבוה העונש על החטאים יהיה **מידה כנגד מידה** – באותו הדבר בו הם חטאו, כך הם יענשו.

ח הוי, מגיעי בית בבית-- שדה בשדה, יקריבו: עד אפס מקום, והושבתם לבדכם בקרב הארץ. ט באזני, יהוה צבאות: אם-לא בתים רבים, לשמה יהיו-- גדלים וטובים, מאין יושב. י פי, עשרת צמדי-כרם, יעשו, בת אחת; וזרע חמר, יעשה איפה.

החטא: העשרים עושקים את העניים ולוקחים כל חלקת אדמה פנויה, וכך נוצר מצב שהבתים שלהם נוגעים האחד בשני.

העונש: הבתים שנלקחו יהיו שוממים והשדות יתנו מעט יבול.

יא הוי משכימי בבקר, שכר ירדפו; מאחרי בנשף, יין ידליקם. יב והיה כנור ונבל, תף וחליל ויין-- משתיהם; ואת פעל יהוה לא יביטו, ומעשה ידיו לא ראו. יג לכן גלה עמי, מבלי-דעת; וכבודו מתי רעב, והמונו צחה צמא. יד לכן, הרחיבה שאול נפשה, ופעה פיה, לבלי-חק; וירד הדרה והמונה ושאונה, ועלו בה. טו וישח אדם, וישפל-איש; ועיני גבהים, תשפלנה. טז ויגבה יהוה צבאות, במשפט; והאל, הקדוש, נקדש, בצדקה. יז ורעו כבשים, כדברם; וחרבות מחים, גרים יאכלו.

החטא: הוללות ושיכרון בלילה המביא לשיכחת ה' ביום.

העונש: גלות שתביא לרעב, צמא והשפלה.

יח הוי משכי העון, בחבלי השוא; וכעבות העגלה, חטאה. יט האמרים,
ימהר יחישא מעשהו-- למען נראה; ותקרב ותבואה, עצת קדוש ישראל--
ונדעה.

החטא: המזלזלים בנבואת ה' ו אומרים "נראה את ה' ממהר ה' לעשות את דבריו"
ואומרים שלא יענשו, וממשכים להגדיל את החטאים כמו חבל עבות (שעבה וחזק
שתפקידו לחבר את העגלה לסוס)

כ הוי האמרים לרע טוב, ולטוב רע: שמים חשך לאור ואור לחשך, שמים
מר למתוק ומתוק למר.

החטא: אומרים על מעשים טובים שהם רעים ועל הרעים שהם טובים

כא הוי, חכמים בעיניהם; ונגד פניהם, נבנים.

החטא: החושבים עצמם לחכמים שמבינים את המצב יותר טוב מהנביא, ולכן לא
מקשיבים לו.

כב הוי, גבורים לשתות יין; ואנשי-חיל, למסך שכר. כג מצדיקי רשע,
עקב שחד; וצדקת צדיקים, יסירו ממנו.

החטא: המנהיגים שעסוקים במילוי תאוותיהם ופוגעים במערכת המשפט, על ידי
לקיחת שוחד.

העונש על כל המעשים הרעים:

כד. לִכֹּן בְּאֵלֶּךָ קֵשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ, וְחִשַּׁשׁ לְהִבֶּה יָרֶפֶה, שְׂרָשָׁם כַּמֶּקֶּה יִהְיֶה, וּפְרַחֵם כְּאֵבֶק יַעֲלֶה: **כִּי מְאֹסוֹ, אֶת תּוֹרַת יְהוָה צָבָאוֹת, וְאֶת אִמְרַת קְדוֹשׁ-יִשְׂרָאֵל, נֶאֱצַו.**

לכן: בגלל החטאים המוזכרים בפסוקים הקודמים.

כאכול קש לשון אש: כמו שאש אוכלת את הקש, כך ה' יעניש את הרשעים

וחשש להבה: עשב אחוז בלהבה, רפה = אין בו כח

הרשעים משולים לעץ שהשורשים שלו נרקבים (כמק יהיה) והפרחים שלו עפים ברוח.

כה על-כן **חָרָה אֶף-יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיֵּט יָדוֹ עֲלָיו וַיִּכְהוּ, וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים, וְתֵהִי נִבְלָתָם בְּסוּחָה, בְּקִרְבַּ חוּצוֹת; בְּכֹל-זֹאת לֹא-שָׁב אָפוֹ, וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה.**

על-כן: בגלל החטאים שהוזכרו בפסוקים הקודמים.

ה' כועס על עם ישראל ומעניש אותם, ברעידת אדמה (ירגזו עמים)

וגופותיהם יהיו נבלה, כמו אשפה מאוסה (סוחה) בחוצות העיר (בקרבת חוצות).

הנביא מסיים בתיאור האויב שיתקוף את ישראל כעונש מיד ה' על החטאים הרבים:

כז וּנְשֵׂא-נֶס לְגוֹיִם מִרְחוֹק, וְשָׂרֵק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ; וְהִנֵּה מִהָרָה, קָל יָבֹוא.

ונשא נס: הרים ה' דגל, כדי להראות לגויים לבוא ולתקוף את ישראל.

והגויים יבוא במהירות ובקלות.

כז אִין-עֵינַי וְאִין-כּוֹשֵׁל בּוֹ, לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן; וְלֹא נִפְתַּח אֲזוֹר חֲלָצָיו, וְלֹא נִתַּק שְׂרוֹדֵי נַעֲלָיו

בצבא האויב אין עייפות והאטה, החגורה מאודקת היטב ונעליו קשורות, כך שאין דבר שמאט אותו ודורש מהאויב לעצור ולהתארגן.

כח אֲשֶׁר חָצְיוּ שְׁנוֹנִים, וְכָל-קִשְׁתֵּי דָרְכוֹת; פְּרִסוֹת סוּסֵי פָּצַר נֶחֱשָׁבוּ, וְגִלְגָּלִיו
פְּסוּפָה.

החצים של האויב מחודדים והקשתות מוכנות , פרסות הסוסים חזקים כאבן צור,
וגלגלי המרכבות שלו נעים במהירות כמו סופה.

כֹּט שְׂאֵגָה לוֹ, פְּלָבִיא; וּשְׂאֵג (יִשְׂאֵג) כְּפַפִּירִים וַיִּנְהֵם וַיֵּאֱחָז טָרֶף, וַיִּפְלִיט וַאֲיִן מֵצִיל.

צבא האויב יוצא למלחמה בשאגה גדולה שואגים כאריה ונמרים , תופסים את
הטרף בחוזקה ואין אפשרות להינצל.

ל וַיִּנְהֵם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא, כְּנִהְמַת-יָם; וְנִבֵּט לְאָרֶץ, וְהִנֵּה-חֲשָׁד, צַר וָאוֹר, חֲשָׁד
בְּעֵרִיפָה.

חוזר הנביא ומדמה את קולות האויב שתוקף שדומים הם לרעש הים המציף את
הארץ, וכל מי שיסתכל על ארץ ישראל יראה חושך.

הערה :

א. תיאור העונש דומה לתיאור במשל הכרם שבעל הכרם מאפשר לפרוץ את הגדר
ולפגוע בכרם.

ב. יש בעונש **מידה כנגד מידה** :

החוטאים מזלזלים בה' ואומרים שיאמר לעשות את דברו (באו ונראה אותו
מקיים את אזהרתו), והאויב מתואר כמי שמגיע במהירות.

החוטאים ישנים בלילה וקמים בבוקר ומשתכרים , האויב לא ישן ("לא ינום
ולא ישן" (פס' כ'))